

ОСНОВНІ ПЕРЕДУМОВИ ПІДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРА ЯК ФАХІВЦЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

THE MAIN PRECONDITIONS IN EDUCATION OF AN AGRARIAN MANAGER IN INTERNATIONAL COMMUNICATION

У статті визначено основні передумови успішної підготовки майбутнього менеджера-аграрія. Задля представлення проблеми дослідження в порівняльному аспекті було здійснено узагальнення основних особливостей в системі підготовки менеджера аграрної сфери в Сполучених Штатах Америки, оскільки найбільш престижною програмою освіти менеджерів у світі визнана саме американська програма MBA (англ. Master of Business Administration). Визначено основні чинники формування успішного менеджера-аграрія в контексті здобуття професійної освіти, серед яких наявність базових, вибіркових та поглиблених курсів вивчення за спеціальністю, нерозривний зв'язок теорії і практики з перевагою практичного навчання, можливість проходження практики або стажування на підприємствах аграрного бізнесу, корегування освітнього процесу відповідно до вимог аграрного сектору, міжнародних тенденцій та працевлаштування. Ми зосередили свою увагу на необхідності оволодіння однією або кількома іноземними мовами у професійних цілях. Англійська мова вважається мовою міжнародного спілкування, тому вона має стати обов'язковим атрибутом професіоналізму менеджера. Сучасний керівник аграрного сектору як представник своєї країни має постійно працювати над своїм іміджем та особистістю. Відповідно, рівень володіння іноземною мовою визначає можливість адекватно представляти себе і бути зрозумілим і, отже, досягти поставлених цілей. Причинами недостатнього володіння іноземною мовою нами було визначено відсутність наступності у навчальному процесі, практичної спрямованості, а також вмотивованості. Ми дійшли висновку, що процес вивчення іноземної мови має будуватися як модель спілкування, рекомендовано починати з невеликих за обсягом комунікативних завдань, які потребують лише відтворення та закінчувати спеціальними комунікативними завданнями, що потребують творчої здогадки та мислення. Завершальним етапом формування вміння спілкуватися іноземною мовою є проведення дискусій, круглих столів професійного характеру з іноземної мови. Серед технологій активізації комунікативної компетентності нами було визначено такі: мозкова атака, метод синектики, метод вільних асоціацій, створення карти розуму тощо. Особливе місце в означеному контексті відіграє рольова гра, яка залучає до справжнього життєвого процесу та дає реальну змогу уявити себе професіоналами, готовими досягти поставлених цілей та відстоювати власні інтереси. Рольова гра має великі освітні можливості та вважається однією з найкращих моделей спілкування.

У сучасному світі професіоналізм у будь-якій галузі, зокрема аграрній, визначається безперервністю освіти, тобто означає, що нам потрібна освіта протягом усього життя. Останнє дає змогу зрозуміти, що освіта в навчальному закладі є початковим

етапом професійного розвитку фахівця. За результатами наших досліджень, особливої актуальності нині набуває секондмент, що реалізується у спеціальних відрядженнях або зміні місця роботи як у межах своєї організації (внутрішній секондмент), так і за її межами (зовнішній секондмент). Нами було зазначено, що для менеджерів як найвищого рангу працівників актуальним є саме зовнішній секондмент.

Ключові слова: майбутній менеджер, аграрна галузь, професійні якості, іншомовна мовленнєва компетенція, міжнародне співробітництво, секондмент.

Our article defines the main preconditions for the successful education of a future manager-agrarian. In order to present the research problem in a comparative aspect, we have made an attempt to summarize the main features of the same training system in the United States of America. Nowadays the most prestigious program of education of managers in the world is the American MBA program (Master of Business Administration). Thus the main factors of formation of a successful manager-agrarian have been determined, among them the basic, selective and advanced study courses in the specialty; inextricable connection of theory and practice with the superiority of practical training; possibility of passing practice or internship at the enterprises of agrarian business; adjusting the educational process in accordance with the requirements of the agrarian sector, international tendencies and employers.

We have focused our attention on the necessity of mastering one or several foreign languages with professional purposes. English is considered to be the language of international communication, therefore it has to become a mandatory attribute of a manager's professionalism. The modern manager of the agrarian sector is a representative of his country who must be constantly working on his own image and personality. Accordingly, the level of proficiency in a foreign language determines the possibilities to represent himself adequately and to be understood and, consequently, to reach his aims. It should be noted that today English as a language of communication in the world is not an a feature of most specialists of the agrarian sector of our country. Among the reasons there are the lack of continuity in the studying process in a high school, the lack of practice in mastering the foreign language competence, as well as the lack of appropriately motivated students. This indicates that the process of studying a foreign language should be built as a model of communication. We have recommended introducing such situations, starting with small and patterned ones and finishing with special communicative tasks, which need creative guesswork and thinking. Another option is to give only some hints or instructions for creating communicative situations. One way or another all of them can not be done without an active communicative component. The final stage in forming the ability to communicate in a foreign language is conducting discussions, roundtables of a professional character in a

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-17-2-24>

Осаульчик О.Б.,

канд. пед. наук,

доцент кафедри іноземної філології та перекладу

Вінницького торговельно-економічного інституту

Київського національного торговельно-економічного університету

foreign language. Among the technologies of activating the communicative competence of students there are: the brain attack, the method of synectics, the method of free associations, the creation of mind maps and so on.

An important role in this context has the role play activity. This kind of work involves the students into true to life process and gives the real opportunity to imagine themselves as professionals ready to reach the set goals and defend own interests. The role-playing game has great educational possibilities: it is regarded as one of the best models of communication.

In the modern world, professionalism in any field, agrarian in particular, is determined by the continuity of education, that means we need education throughout life. The latter makes it possible to understand that education at the educational establishment is an initial stage in the professional development of a specialist. At the same

time, higher education should be basic and fundamental, providing basic knowledge and skills and thus enabling further promising development and improvement for the specialist. According to the results of our research in the world today there is a popular phenomenon of secondment, which creates the conditions of continuous education of a specialist and personifies itself in the training of personnel in changing conditions, sometimes also from competitors, becomes extremely popular. Speaking of managers, as the highest rank of employees, it is worth noting that they have more external secondment as an opportunity for further professional improvement, while the internal secondment is often practiced for the professional development of specialists of middle level and young specialists.

Key words: future manager, agrarian field, professional qualities, foreign language competence, international cooperation, secondment.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

У сучасних умовах дедалі більшої актуальності набуває професія менеджера, що пов'язано, насамперед, із більш реальними можливостями відкриття власної справи, що нині підтримується і заохочується на рівні держави. На думку влади, саме створення й ефективне ведення малого і середнього бізнесу є запорукою економічного процвітання нашої країни в майбутньому. На особливу увагу в означеному контексті заслуговує аграрний менеджмент. Роль і місце України на світовій арені більшістю можновладців визначаються саме як аграрної країни, яка має сприятливі природні умови та потужний потенціал для якісного ведення сільського господарства з подальшим експортом надлишку в країни сусідньої Європи. Проте аграрна галузь нашої країни потребує реконструкції й реформування. Нині вже зроблені деякі кроки в зазначеному напрямі, але попереду ще багато завдань, виконання яких залежить від прогресивних аграрних менеджерів.

На думку М. Поплавського, прогресивний менеджер, маючи хист до керівництва і управління, здатний швидко проаналізувати ситуацію і прийняти найбільш ефективне рішення з використанням найменших ресурсів: часу, фінансових витрат та людських сил [1, с. 18]. Відомо, що ставлення до майбутньої професії починає формуватися ще в стінах навчального закладу, тому важливими є створення атмосфери позитивного вчення в умовах толерантності, взаємоповаги, підбір практично орієнтованих завдань, спрямованих на розкриття творчого потенціалу майбутнього менеджера. Окремим аспектом професійної освіти менеджера має стати оволодіння на професійному рівні однією або кількома іноземними мовами. Мовою міжнародного спілкування визнана англійська мова, так, вона є обов'язковим атрибутом професійності менеджера. Вхід України у світову спільноту неможливий без міжнародного спілкування.

Сучасний менеджер аграрної галузі є обличчям країни, який постійно працює над собою, бере

участь у міжнародних конференціях і симпозиумах задля виведення своєї команди і власної продукції на конкурентоспроможний рівень. Відповідно, рівень володіння іноземною мовою визначає змогу гідно представляти себе, а отже, і конкурувати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вивченням особливостей підготовки майбутніх менеджерів як фахівців різних галузей, зокрема аграрної, займалися іноземні (Т. Хатчінгтон, Х. Рамірес, К. Рой) та вітчизняні (О. Клочко, О. Краєвська, М. Поплавський) науковці. Систему формування іншомовної мовленнєвої компетенції у професійному становленні, зокрема використання рольових ігор на заняттях з іноземної мови, вивчали В. Павлова, Н. Софілканіч, Л. Демян та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Нині малодослідженою і невирішеною залишається проблема підготовки менеджерів саме аграрного сектору економіки країни, в той час як попит на таких фахівців в умовах сьогодення невинно зростає.

Мета статті. До цілей статті зараховано визначення в порівняльному аспекті головних чинників формування успішного менеджера-аграрія в американській системі професійної підготовки та визначення основних критеріїв ефективності відповідної вищої освіти у нашій країні.

Виклад основного матеріалу. Підготовка менеджерів як працівників вищої ланки належить закладам вищої освіти. Нині вища освіта поступово зазнає серйозних і подекуди докорінних змін, що зумовлено багатьма зовнішніми і внутрішніми чинниками. Одним з ефективних шляхів змін є аналіз і запозичення досвіду інших країн із метою перенесення успішних інновацій у вітчизняну систему освіти. Говорячи про підготовку менеджерів аграрної сфери, варто зазначити, що нині найбільш престижною програмою освіти менеджерів у світі визнана саме американська програма MBA (англ. Master of Business Administration, укр. «Магістр ділового адміністрування» (МДА)) [2]. МДА є кваліфікаційним ступенем у менеджменті,

проте іноді зазначена аббревіатура використовується з метою позначення програм навчання для отримання відповідного ступеня.

З метою розуміння головних передумов становлення кваліфікованого менеджера аграрної галузі пропонуємо розглянути досвід Сполучених Штатів Америки, що дасть змогу проаналізувати головні чинники успішності згаданої програми. Так, вищими закладами освіти США, в яких готують менеджерів, є школи бізнесу, які різняться між собою добором дисциплін по спеціалізації, частковим або вільним вибором додаткових курсів, обсягом навчального навантаження у другому році навчання [3, с. 48]. Добір змісту навчання є вагомим складовою частиною підготовки менеджерів у США, який може варіюватися з року в рік, аби відповідати сучасним та перспективним умовам ринку праці. Зміст навчання включає формування навчальних планів, програм і курсів із менеджменту. В означеному контексті є: базові курси (курси з менеджменту, бізнес-управління тощо), розширені курси (вибіркові курси), поглиблені курси (детальне вивчення вибірових курсів, курси, спрямовані на формування умінь розв'язування нестандартних ситуацій), набуття професійного досвіду (творчі науково-дослідницькі письмові роботи). Так, студенти вивчають бізнес-адміністрування, фінанси, менеджмент, аудит, інформаційні системи в бізнесі тощо. Подальша спеціалізація можлива в управлінні, наприклад, у напрямках гостинності, мерчандайзингу у сфері моди, міжнародних фінансів тощо [2].

У процесі засвоєння програми студенти можуть отримати знання не тільки загальних питань бізнесу, а й опанувати основні схеми практичного ведення бізнесу в обраній галузі або спеціалізації. Практика реалізується як на базі університету, так і за його межами, включаючи вільний вибір студента. Метою аграрної освіти США є найбільш повна реалізація амбіцій, творчого потенціалу та покликань студентів. Так, програми вищої професійної підготовки у сфері сільського господарства базуються на основі трьох складників: 1) навчання в аудиторії/лабораторії; 2) контроль сільськогосподарської кваліфікації (Supervised Agricultural Experiences – SAE; 3) участь у діяльності FFA (Future Farmers of America) [4].

До підготовки студентів у сфері агробізнесу США широко залучаються громадські організації. Однією з найбільш відомих є національна організація Future Farmers of America («Майбутні фермери Америки»), заснована у 1928 р. Основною метою її діяльності є розвиток лідерських якостей молоді, яка прагне зробити кар'єру в галузі сільського господарства та агробізнесу [4]. Бізнес-курси організації проводяться у формі змагань, програм, громадських проектах, підготовці національних та державних угод.

На особливій увагу, на наш погляд, заслуговує можливість поглибленого вивчення окремих курсів та наявність вибірових дисциплін, що уможлиблює як підвищення професійних якостей, так і свободу вибору відповідно до власного бачення і вподобань, а також домінуюча практична спрямованість із широкими можливостями самовдосконалення та розвитку власного творчого потенціалу. На наш погляд, єдиною ключовою відмінністю має стати обов'язкове безперервне вивчення англійської мови як інструменту спілкування зі світовою спільнотою у професійному контексті.

Необхідно констатувати, що нині англійська як мова спілкування у світі не є атрибутом більшості фахівців аграрного сектору нашої країни. Однією з причин вважаємо відсутність безперервності у вивченні мови у вищій школі, недостатню практичну спрямованість оволодіння іншомовною мовленнєвою компетенцією, а також відсутність відповідної вмотивованості студентів.

Так, рушійною силою у формуванні іншомовної комунікативної навички має стати мотивація до ефективної професійної іншомовної комунікації як загальнолюдської та професійної цінності. Формування мотиваційної складової частини майбутніх аграріїв-менеджерів є важливою їхньою професійною характеристикою, оскільки вмотивовано підходити до виконання різних завдань визначає здатність мотивувати інших (співробітників і колег) до ефективної професійної та загальнолюдської комунікації. Процес формування здатності майбутніх менеджерів-аграріїв мотивувати інших до ефективної комунікативної діяльності та праці загалом варто будувати на опрацюванні типових професійних ситуацій комунікативної взаємодії цих фахівців з оточуючими. Так, мотивацію варто вважати одним із ключових завдань менеджера і варто розглядати в загальному контексті його функцій (планування, набір та відбір персоналу, організація, контроль, мотивація).

На думку О. Краєвської, сам процес оволодіння іноземною мовою має значні можливості для розвитку мотивації загалом та мотивації до ефективної професійної комунікації зокрема, адже вивчення іноземної мови будується переважно на спілкуванні [5, с. 202]. В означеному контексті у більшості закладів вищої освіти вивчення іноземної мови розмежовується на дві дисципліни: іноземна мова загального спрямування та іноземна мова професійного спрямування. Метою першої є оволодіння іноземною мовою на загальному розмовно-побутовому рівні, в той час як іноземна мова професійного спілкування має сформувати готовність до безпосереднього професійного спілкування.

На нашу думку, процес вивчення іноземної мови доцільно будувати як модель спілкування. Оскільки кінцева мета оволодіння іншомовними

знаннями і навичками – це навчитись спілкуватись, педагогічно грамотним буде створювати різні комунікативні ситуації, в яких першочергово важливим буде процес англомовного спілкування. Такі ситуації рекомендуємо вводити, починаючи від невеликих за обсягом та шаблонних, коли викладач самостійно створює їх, уособлюючи в невеликих діалогічних єдностях за певною тематикою, пропонуючи студентам їх відтворити. При цьому паралельно вводяться необхідні лексичні одиниці, граматичні теми або конструкції, фразеологічні єдності. Таким чином, зберігається цілісність процесу іншомовного спілкування, його практичність та комунікативна спрямованість. Поступово комунікативні ситуації рекомендуємо розширювати: вони мають ставати більшими за обсягом і тривалістю у спілкуванні, можна їх презентувати у формі комунікативного завдання, в якому є лише початок або кінцівка, а решта потребує творчої здогадки і домислення. Іншим варіантом може слугувати лише інструкція до того, яка комунікативна ситуація має бути створена. Так чи інакше, а всі вони не можуть бути вирішеними без активного комунікативного компоненту. Завершальним етапом у формуванні вміння спілкуватись іноземною мовою є проведення дискусій, круглих столів професійного характеру іноземною мовою. Важливу роль в означеному контексті відіграє рольова гра, адже саме такий вид роботи передбачає елемент перевтілення студента у представника фахової професії. Рольова гра володіє великими навчальними можливостями: її можна розцінювати як найточнішу модель спілкування.

Занурення у спілкування робить кожного студента головною дійовою особою на занятті. На нашу думку, саме активізація усіх студентів, їх інтерактивна діяльність на занятті є головною передумовою досягнення бажаного результату. На противагу зазначеному інколи спостерігаємо таку картину: викладач дуже активний, використовує достатньо наочності, коментує сюжет відео, застосовує різні форми роботи, але ефективність заняття дуже низька. Не досягається головна мета: навчання студентів спілкуванню. Насамперед, виникнення такої ситуації пояснюється тим, що студенти виступають у ролі пасивних слухачів, незважаючи на те, що вони дисципліновано виконують завдання, діють «за сценарієм» викладача, де головна і основна роль його [6, с. 11]. Інтерактивний підхід у навчанні передбачає, насамперед, докорінну зміну методичних стереотипів навчання. На думку В. Павлової, викладач виконує у такому контексті різні ролі: від тренера, координатора, спостерігача до модератора і медіатора, а рольові імітаційні ігри сприяють цьому, адже створюють життєві ситуації на заняттях [7, с. 129].

У сучасному світі професійність у будь-якій галузі, аграрній зокрема, визначається безперервністю освіти, тобто освітою впродовж життя.

Останнє дає змогу зрозуміти, що освіта у стінах навчального закладу є початковим етапом у професійному становленні фахівця. Разом із тим профільна освіта має бути базовою і фундаментальною, забезпечувати основоположними знаннями і навичками, уможливаючи тим самим подальший перспективний розвиток і вдосконалення фахівця. За результатами нашого дослідження, у світі нині величезної популярності набуває явище секондменту, що створює умови безперервної освіти фахівця й уособлюється в навчанні персоналу у змінних умовах, інколи в конкурентів.

Секондмент може бути внутрішнім (у межах однієї компанії) та зовнішнім, короткотривалим та довготривалим (до року), що залежить від мети підвищення кваліфікації [10]. Говорячи про менеджів як вищий ранг працівників, варто зазначити, що їм більше притаманний зовнішній секондмент як можливість подальшого професійного вдосконалення, в той час як внутрішній секондмент часто практикується для фахового розвитку фахівців середньої ланки та молодих спеціалістів. Із цього приводу в міжнародних компаніях вважають, що стажування персоналу за кордоном допомагає порівняти українську реальність із кращими іноземними практиками, аби потім впровадити набутий досвід у своїй компанії

Висновки. Викладене вище дає змогу узагальнити деякі з необхідних передумов формування успішного менеджера-аграрія в системі вищої освіти: наявність базових, вибіркових та поглиблених курсів вивчення за спеціальністю, нерозривний зв'язок теорії і практики з перевагою практичного навчання, можливість проходження практики або стажування на підприємствах аграрного бізнесу, корегування освітнього процесу відповідно до вимог аграрного сектору, міжнародних тенденцій та працедавців, обов'язкове оволодіння однією або кількома іноземними мовами, реалізація секондменту в контексті програм обміну.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Поплавський М. Формула лідера. Київ : ПП «Р.К.Майстер-принт». 2017. 256 с.
2. Бізнес-освіта у США. URL: <http://edusa.org.ua/education-in-usa/business/>.
3. Ключко О. Актуальні аспекти історичного досвіду розвитку теоретичних і методичних засад професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрної сфери у ВНЗ США. *Вісник Черкаського університету*. Серія: Педагогічні науки. 2016. № 17. С. 43–51.
4. Future farmers of America / Майбутні фермери Америки. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Future_Farmers_of_America.
5. Краєвська О. Поетапне формування мотивації до комунікативної діяльності майбутніх менеджерів-аграріїв у ВНЗ. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. 2014. Вип. 199(1). С. 199–203.

6. Hutchinson T. Project English 2. Teacher's book. Oxford University Press. 1998. 271 p.

7. Павлова В. Особливості підготовки магістрів освіти засобами інтерактивних технологій. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика». 2018. Вип. 21. Том 2. С. 127–131.

8. Софілканич Н., Дем'ян Л. Роль і місце рольових ігор у навчанні англійської мови професійного спрямування у вищих закладах. *Наукові записки*. Серія : Педагогічні науки. 2015. Вип. 147. С. 276–279.

9. Секондмент: як навчання персоналу у конкурентів допомагає бізнесу. URL: <http://www.management.com.ua/tend/tend1032.html>.